

Llyr Gruffydd AC
Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA

14 Mai 2019

Y wybodaeth diweddaraf gan Lywodraeth Cymru am Raglen addysg ac ysgolion yr 21ain ganrif

Annwyl Llyr,

Trafododd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus raglen addysg ac ysgolion yr 21^{ain} ganrif, yn 2018 yn dilyn adroddiad gan yr Archwilydd Cyffredinol. Cawsom y wybodaeth ddiweddaraf, sydd ynghlwm, gan Lywodraeth Cymru am gynnydd Bandiau A a B y Rhaglen, a'r cynnydd a wnaed yn erbyn Argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol.

Cytunodd y Pwyllgor y byddwn yn ysgrifennu atoch fel Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid i dynnu sylw at yr adran ar y Model Buddsoddi Cydfuddiannol, a allai fod yn berthnasol i waith eich Pwyllgor. Rwyf wedi ysgrifennu at Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ynglŷn â chynnydd cyffredinol y rhaglen hefyd.

Yn gywir,

Nick Ramsay AM
Cadeirydd

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Tracey Burke

Cyfarwyddwr Cyffredinol / Director General

Y Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus
Education and Public Services Group

28 Chwefror 2019

Annwyl Mr Ramsay,

Rhaglen Addysg ac Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif

Yn eich llythyr yn ddyddiedig 24 Gorffennaf 2018, roeddech yn gofyn am ddiweddariad pellach ym mis Ionawr 2019 ar Fand B y Rhaglen Addysg ac Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif, gan gynnwys y materion a godwyd gennych yn eich llythyr ac argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol. Gofynnoch am ddiweddariad ar sefyllfa Band A yn ogystal.

Rwyf wedi llunio'r papur atodedig gan obeithio y bydd yn ddefnyddiol i'r Pwyllgor.

Rhowch wybod os hoffech gael rhagor o wybodaeth neu eglurhad pellach.

Yn gywir

Tracey Burke

Cyfarwyddwr Cyffredinol, Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus

BUDDSODDWR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Ffôn • Tel 0300 0258047
tracey.burke@gov.wales
Gwefan • website:
www.wales.gov.uk

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

YMATEB YSGRIFENEDIG I'R PWYLLGOR CYFRIFON CYHOEDDUS

RHAGLEN ADDYSG AC YSGOLION AR GYFER YR 21^{AIN} GANRIF

Rhagarweiniad

Fel y gofynnwyd yn y llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar 24 Gorffennaf 2018, mae'r papur hwn yn rhoi diweddariad pellach yn dilyn fy llythyr dyddiedig 21 Awst. Mae'n cwmpasu Band B y Rhaglen Addysg ac Ysgolion ar gyfer yr 21ain Ganrif, gan gynnwys y materion a godwyd yn eich llythyr. Mae hefyd yn rhoi diweddariad ar argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol.

1. Diweddariad ar y Rhaglen

Band A

Daw Band A y Rhaglen i ben yn swyddogol ym mis Mawrth 2019, wedi i dros £1.4 biliwn gael ei fuddsoddi yn yr ystâd addysg ar draws Cymru ers 2014. Erbyn mis Rhagfyr 2018, bydd Band A wedi cefnogi 170 o brosiectau ailadeiladu neu adnewyddu mewn ysgolion neu golegau. Hyd yn hyn, mae 134 o'r rhain wedi'u cwblhau ac mae 27 pellach ar y gweill. Rydym yn gweithio gyda'n partneriaid cyflenwi ar bum prosiect pellach rydym yn gobeithio eu cefnogi o hyd o dan ymbarél Band A.

Ceir yn Atodiad A ddadansoddiad o'r cynnydd a wnaed ym Mand A yn ôl y partneriaid cyflawni. Fel arfer, defnyddir Achosion Cyfiawnhad Busnes ar gyfer prosiectau bach sy'n werth llai na chyfanswm o £5 miliwn. Mae'r wybodaeth ar fformat gwahanol i'r hyn a gyflwynwyd o'r blaen. Cafodd y tablau a roddwyd yn fy mhapur ym mis Mehefin 2018 eu cyflwyno mewn ffordd unigryw yn benodol at ddibenion y Pwyllgor hwnnw. Y tabl yn Atodiad A yw'r hyn y byddwn yn ei roi'n arferol bob mis i'r Panel Buddsoddi a chaiff ei ddiweddarau'n rheolaidd a'i wirio. Mae'n dangos bod Band A bron iawn â'i gwblhau. Mae llawer o resymau pam nad yw prosiectau'n cael eu cwblhau neu pam y mae oedi'n eu cylch. Yn yr un modd, mae cyfleoedd am brosiectau ychwanegol neu brosiectau y mae angen amdanynt ar frys yn ymddangos yn aml ac mae angen cymorth arnynt ar fyr rybudd. Yr hyblygrwydd hwn sy'n galluogi i'r rhaglen gyflawni fel y gwnaeth hyd yma.

Band B

Mae Band B y Rhaglen yn dechrau'n swyddogol ym mis Ebrill a chaiff £2.3 biliwn pellach ei fuddsoddi. Fodd bynnag, rydym eisoes yn gweithio gyda'n partneriaid cyflenwi i roi hwb i brosiectau Band B. O dan Band B, rydym wedi derbyn 21 o achosion busnes hyd yn hyn, ac mae pedwar o'r rhain yn rhai Addysg Bellach (AB).

Mae chwech o achosion busnes, sy'n werth £45.8 miliwn gyda'i gilydd, eisoes wedi'u cymeradwyo'n llawn ac yn y cyfnod adeiladu.

- Sir Gaerfyrddin – Ysgol Pum Heol
- Sir Gaerfyrddin – Ysgol Pembrey
- Conwy – Ysgol Gogarth

- Sir y Fflint – Ysgol Uwchradd Cei Connah
- Abertawe – Uned EOTAS
- Coleg Cambria – Canolfan Dechnoleg Iâl

Mae dau achos busnes arall, sydd â gwerth cyfalaf o £32.4 miliwn gyda'i gilydd, hefyd wedi'u cymeradwyo'n ddiweddar gan y Panel Buddsoddi ond nid ydynt wedi cael cymeradwyaeth y Gweinidog eto.

Bydd Band B yn adeiladu ar gryfderau'r Band blaenorol:

- Bydd perchnogaeth a llywodraethu'n parhau mewn partneriaeth rhwng Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Colegau Cymru a Chyfarwyddwyr Addysg Esgobaethol;
- Parheir i flaenoriaeth a chyflymder y gwaith cyflenwi gael ei osod gan ein partneriaid cyflenwi yn seiliedig ar flaenoriaethau ac anghenion lleol; a
- Datblygir a phrofir achosion busnes ar gyfer buddsoddi gan ddefnyddio Model 5-Achos y Trysorlys.

Fodd bynnag, rydym hefyd wedi ceisio cryfhau gwaith cyflenwi'r rhaglen yn seiliedig ar yr hyn a ddysgwyd yn ystod gwaith cyflenwi Band A. Felly bydd gwaith cyflenwi Band B yn elwa o:

- Dimpledi achosion busnes symlach, i leihau dyblygu ymdrechion diangen;
- Aelodaeth ehangach o Grŵp Craffu ar Achosion Busnes Llywodraeth Cymru, i sicrhau buddion a chanlyniadau traws-bolisi; a
- Meincnodi meintiau a chostau safonol, i sicrhau gall cynifer o ddysgwyr â phosib elwa o amgylchedd dysgu 21^{ain} Ganrif.

Er mwyn lleddfu'r pwysau ar gyllidebau ein partneriaid cyflenwi, tra hefyd yn cadw ein huchelgais uchel ar gyfer y Rhaglen, bydd elfen gyfalaf Band B hefyd yn elwa o gyfraddau uwch o ymyrraeth gan Lywodraeth Cymru. Gweithredir y cynnydd hwn i roi cymorth ariannol ychwanegol i awdurdodau lleol a cholegau i sicrhau dichonoldeb ariannol parhaus y Rhaglen:

- Cynnydd o 50% i 65% ar gyfer pob prosiect ysgol a choleg prif ffrwd a ariennir gan gyfalaf; a
- Chynnydd o 50% i 75% ar gyfer ysgolion arbennig ac Unedau Cyfeirio Disgyblion (PRU).

Gyda'n partneriaid cyflenwi rydym hefyd yn bwriadu ailosod natur strategol y Rhaglen cyn i Fand B gychwyn ynghyd ag uchelgais newydd a fydd yn ceisio darparu:

- Cenhedlaeth newydd o ysgolion a cholegau sy'n ganolfannau dysgu ar gyfer eu cymunedau ehangach; a
- Rhagor o hybiau ar gyfer gwasanaethau cymunedol, gan gynnig nid addysg yn unig ond amrywiaeth ehangach o weithgareddau cymunedol trwy gynllunio gwell a chysylltu cyllidebau seilwaith.

Model Buddsoddi Cydfuddiannol (MIM)

Ym mis Awst, ysgrifennais at y Pwyllgor mewn ymateb i'w gais am sicrwydd bod y Model Buddsoddi Cydfuddiannol yn rhoi'r gwerth gorau am arian yn gyffredinol. Ers hynny, profwyd cynnydd sylweddol o ran datblygu Rhaglen Addysg y Model Buddsoddi Cydfuddiannol. Cynhaliwyd amserlen ddwys o sesiynau briffio gyda Phrif Weithredwyr awdurdodau lleol, swyddogion Adran 151 a Chyfarwyddwyr Addysg. Hefyd rhoddwyd cyflwyniadau i Gymdeithas Trysoryddion Cymru, Cymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru; yn ogystal â thrafodaethau manwl â noddwyr posib ar gyfer prosiectau MIM yn yr awdurdodau lleol a cholegau.

Daeth y cyfnod ymgysylltu i ben trwy ddiwrnod gwybodaeth a gynhaliwyd ar 6 Tachwedd yn y Gyfnewidfa Lo yng Nghaerdydd. Mynychodd 130 o gynrychiolwyr y digwyddiad hwn i glywed am gynllun Caffael Partneru Strategol Rhaglen Addysg MIM a Phartneriaeth Addysg Cymru (WEP). Ymhlith y mynychwyr ar y diwrnod roedd carfan fawr o gontractwyr, arianwyr a chynghorwyr sector preifat, yn ogystal â chynrychiolwyr yr awdurdodau lleol a cholegau. Daeth sawl un o'r olaf o'r ddau ymlaen i gyflwyno eu prosiectau MIM. Dangosodd y diwrnod y diddordeb sylweddol yn y cynllun caffael Addysg MIM; a'r hyder y mae partneriaid preifat posib yn ei feddu arno o ran gallu cyflenwi'r Rhaglen.

Yn ogystal ag ymgysylltu dwys â rhanddeiliaid, mae Tîm Addysg MIM wedi llunio set gynhwysfawr o ddogfennaeth, gan gynnwys templed Cytundeb Prosiect Addysg MIM, Mecanwaith Talu, y Cytundeb Partneru Strategol a'r Cytundebau cysylltiedig i Randeiliaid. Lanlwythwyd y dogfennau hyn i wefan Llywodraeth Cymru ar 30 Tachwedd i hel adborth gan yr holl bartïon â diddordeb. Lanlwythwyd dogfennau pellach i'r wefan ar 20 Rhagfyr, gan gynnwys Gofynion Technegol a phapurau strategol yr Awdurdod ar Ynni, Buddion i'r Gymuned a Modelu Gwybodaeth Busnes (BIM).

Hefyd cynhaliwyd ymgysylltu pellach gyda'r Cynulliad ei hun. Rhoddodd swyddogion Trysorlys Cymru sesiynau briffio technegol ar y MIM i Bwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau (EIS) ar 3 Hydref ac i'r Pwyllgor Cyllid ar 29 Tachwedd. Cymeradwywyd y sesiynau briffio hyn a lle y ceir galw am sesiynau briffio technegol pellach bydd swyddogion Trysorlys Cymru a swyddogion Addysg yn cydweithio i sicrhau y caiff deunydd ei ddarparu.

Ar ôl ystyried yn ofalus, a chan gymryd i ystyriaeth y cynnydd i'r gyfradd ymyrraeth o ran cyfalaf, argymhellwyd y dylid cynyddu cyfraniad Llywodraeth Cymru tuag at gynlluniau MIM. O ganlyniad, cafodd yr awdurdodau lleol a sefydliadau addysg bellach wybod ar 7 Chwefror bod y gyfradd ymyrraeth ar gyfer cynlluniau MIM wedi cynyddu o 75% i 81%, sy'n ymgodiad tebyg i'r hyn a gymhwyswyd i ochr gyfalaf y Rhaglen. Gofynnwyd i'r awdurdodau lleol a'r sefydliadau addysg bellach ailystyried a oeddent yn dymuno cyfnewid unrhyw un o'u cynlluniau cyfalaf ar gyfer y llwybr MIM.

2. Meysydd eraill lle gwnaeth y Pwyllgor ofyn am sicrwydd pellach

Roedd eich llythyr dyddiedig 24 Gorffennaf yn gofyn am sicrwydd mewn chwe maes – ethos cydweithrediadol, galw am leoedd, perfformiad ynni, cymorth technegol, buddion i'r gymuned a theithio llesol.

Ethos cydweithrediadol - lle cafwyd anghysondeb rhwng tystiolaeth CLILC a thystiolaeth Llywodraeth Cymru. Byddai'n dymuno gweld bod y cydweithio a'r gydberchnogaeth yn parhau ym Mand B.

Ym mis Awst, soniais fod y trefniadau cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a CLILC ac awdurdodau lleol yn enghraifft lwyddiannus o gyd-greu a pherthynas ganolog-leol.

Mae'r Rhaglen yn parhau i fod yn seiliedig ar gydweithrediad rhwng Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Colegau Cymru a Chyfarwyddwyr Addysg Esgobaethol, y maent oll wedi'u cynrychioli ar Fwrdd y Rhaglen. Enghraifft dda ddiweddar o hyn yw penderfyniad y Gweinidog ym mis Tachwedd i gynyddu cyfraddau ymyrraeth Llywodraeth Cymru ar gyfer elfen gyfalaf y Rhaglen a wnaethpwyd yn dilyn trafodaethau helaeth gyda'n partneriaid busnes ac ar gyngor gan Fwrdd y Rhaglen.

Galw am leoedd - nid oeddem yn argyhoeddedig o ran yr ymatebion a dderbyniwyd ynghylch hyblygrwydd y rhaglen i addasu i newidiadau yn y gyfradd genedigaethau. Yn benodol, roeddem yn dymuno gwybod a oedd y rhaglen yn ffactora datrysiadau technegol i wead ysgolion sy'n golygu y gallant adeiladu ar hyblygrwydd - er enghraifft, agor neu gau ystafelloedd dosbarth neu greu pwrpas newydd iddynt - wrth i'r ddemograffeg newid.

Ym mis Awst, cynghorais fod awdurdodau lleol yn addasu'r ffurfweddiad ac yn defnyddio technegau dylunio amrywiol wrth i'r ddemograffeg newid. Mae awdurdodau lleol yn parhau i ddefnyddio amrywiaeth o ddatrysiadau technegol i adeiladu hyblygrwydd er mwyn rheoli newidiadau i'r galw am leoedd mewn ysgolion. Enghraifft dda ddiweddar o hyn yw dwy ysgol gyfrwng Cymraeg Band B i'w hadeiladu yn Abertawe cyn hir. Mae'r rhain yn cael eu 'diogelu at y dyfodol' yn nhermau eu meysydd cymunol er mwyn gallu ehangu'r ysgolion yn hawdd yn achos capasiti derbyn uwch trwy ychwanegu ystafelloedd dosbarth ychwanegol pe bai cynnydd yn y galw am leoedd dros amser.

Perfformiad ynni – nid oeddem yn argyhoeddedig fod Llywodraeth Cymru'n deall y pryderon ynghylch arbedion effeithlonrwydd ynni. Yn ôl eich tystiolaeth nodwyd eich bod yn dda o ran nodi'r arbedion o flaen llaw ond nid yw'r arbedion hynny'n arwain at yr arbedion cost a ddisgwylir. Credwn fod mater ehangach o ran realaeth yr arbedion posib trwy effeithlonrwydd ynni y mae angen ei ffactora i mewn i gynlluniau o flaen llaw. Hoffem weld Llywodraeth Cymru'n cymryd rôl flaenllaw mewn herio'r diwydiant os nad yw manyleb y diwydiant mewn gwirionedd yn cyflenwi'r buddion ariannol ac amgylcheddol yr hoffech eu gweld. Mae CLILC wedi awgrymu y byddai contractau MIM yn ceisio trosglwyddo risgiau sy'n gysylltiedig ag effeithlonrwydd ynni yn nyluniad adeiladau i'r sector preifat a byddem hefyd yn croesawu eglurhad o ran sut mae Llywodraeth Cymru'n disgwyl i'r trosglwyddo risg weithio.

Ym mis Awst, soniais ein bod wedi comisiynu adroddiad ar sut i osgoi'r bwlch mewn perfformiad, a bod y Canllaw Arfer Da a ddeilliodd ohono wedi'i rannu â phartneriaid cyflawni a rhanddeiliaid. Mae'r mater o effeithlonrwydd ynni'n parhau'n ystyriaeth ddifrifol yn y Rhaglen. Fodd bynnag, er ein bod yn cydnabod bod pryderon bod arbedion ar gyfer ysgolion newydd wedi bod yn is na'r disgwyl, nid oes gennym dystiolaeth ddigonol hyd yma i allu asesu ai dyma'r achos.

Nawr bod yr arolwg gwerthuso adeiladau a ddefnyddir wedi'i ddsbarthu i'n partneriaid cyflenwi, byddwn yn disgwyl y caiff ei gwblhau ar gyfer pob prosiect ysgol a ariennir gan y Rhaglen. Cesglir data sylfaenol cyn i'r prosiect gychwyn a chesglir data am y prosiect a gwblhawyd ym mlwyddyn 1, 2 a 5 ar ôl i'r prosiect gael ei gwblhau.

Mae adran gweithredu Adeiladau'r arolwg gwerthuso adeiladau a ddefnyddir yn casglu gwybodaeth ar filiau cyfleustodau, defnydd ynni, perfformiad a defnyddio technolegau adnewyddadwy a dŵr. Mae'r adran yn casglu gwybodaeth ar y canlynol mewn ysgolion:

- Tystysgrif Ynni i'w Harddangos;
- Defnydd trydan (prif gyflenwad a thechnolegau adnewyddadwy); a
- Defnydd gwres (nwy o'r prif gyflenwad a thechnolegau adnewyddadwy).

Er mai gofyniad ariannu *EPC* yw y dylai prosiectau gyflawni gradd 'A', dylai'r arolwg alluogi awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i gydnabod unrhyw fwlch mewn perfformiad ar ôl i'r ysgol agor. Trwy fonitro Tystysgrifau Ynni i'w Harddangos bydd modd gweld bwriad dyluniad a defnydd ynni go iawn a sut gall hyn wella neu waethygu dros amser.

Cymorth technegol – roedd gennym dystiolaeth gan Gomisiwn Dylunio Cymru ei fod yn glir nad yw eu gwasanaethau'n cael eu defnyddio fel y dylent i gefnogi'r gwaith o gyflenwi'r Rhaglen. Hoffem i Lywodraeth Cymru ailfeddwl am y ffordd orau i ddefnyddio'r Comisiwn Dylunio i gefnogi'r gwaith o gyflenwi Band B yn llwyddiannus wrth ochr yr ystyriaeth a roddir i'r cymorth technegol ehangach y mae ei hangen. Er i chi esbonio bod y cymorth a roddwyd hyd yma gan Wobrau Rhagoriaeth Adeiladu wedi bod ar gyfer tri phrosiect arwahanol, mae aelodau'n parhau i bryderu a fydd cymorth technegol digonol ar gael i gefnogi'r gwaith o gyflenwi'r Rhaglen yn y don nesaf. Llywodraeth Cymru

ddylai penderfynu pwy sy'n rhoi'r gefnogaeth honno. Fodd bynnag, byddem yn croesawu diweddariad ar eich cynlluniau yng nghyd-destun argymhelliad 10 yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol a chymryd i ystyriaeth y gwersi a ddysgwyd gan effaith y cymorth technegol a ddarparwyd yn ystod Band A ac unrhyw gyfyngiadau capasiti/gallu yng nghyfrifoldeb y sefydliad ar gyfer cyflenwi prosiectau.

Pan ysgrifennais atoch ddiwethaf, soniais ein bod wedi defnyddi'r Comisiwn Dylunio i ddarparu mewnbwn ar ddechrau Band A a'n bod yn bwriadu gwneud yr un peth ar gyfer Band B. Ers mis Awst mae swyddogion wedi cyfarfod â Chomisiwn Dylunio Cymru ddwywaith i drafod eu rôl o ran cefnogi'r Rhaglen. Bydd y sgwrs hon yn parhau a bydd ffocws ar annog ein partneriaid cyflenwi i ymgysylltu â'r Comisiwn ar gyfnod cynharach yn y broses ddylunio nag yw'r achos ar hyn o bryd.

Un o'r buddion allweddol sy'n dod o Fand A y Rhaglen oedd y corff sylweddol o arbenigedd a gwybodaeth am gyflenwi a adeiladwyd gyda'n partneriaid cyflenwi. Mae gweithdy a gynhaliwyd gyda'n partneriaid cyflenwi yn ddiweddar i adolygu'r gwersi a ddysgwyd gan Fand A gan edrych ar baratoi ar gyfer Band B wedi cadarnhau bod y mwyafrif yn hyderus eu bod yn meddu ar y sgiliau a'r wybodaeth i gyflenwi Band B yn effeithiol. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i gomisiynu, tynnu ar brofiad a darparu arbenigedd a chymorth allanol yn ôl yr angen.

Yn nhermau MIM, mae rhai o'n partneriaid cyflenwi yn meddu ar brofiad o gyflenwi cynlluniau Partneriaethau Cyhoeddus-Preifat. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod nad hynny yw'r achos yn gyffredinol a bydd angen tîm amlddisgyblaethol yn y canol er mwyn rhoi cyngor a chymorth. Cytunwyd ar adnoddau ar gyfer hyn gyda'r Gweinidog ac mae'r broses recriwtio ar gyfer rolau allweddol ar waith. Caiff gwead a chapasiti'r swyddogaeth hon eu hadolygu'n gyson i sicrhau bod hyn yn parhau i fod yn effeithiol.

Buddion i'r Gymuned – rydym yn croesawu'r ymrwymiad i fuddion i'r gymuned. Mae'n glir y ceir cymhlethdodau o ran sicrhau bod cyfleusterau ysgolion ar gael i'r gymuned. Rydym yn cydnabod mai cyfrifoldeb y corff llywodraethu yw hyn yn bennaf. Fodd bynnag, mae gan Lywodraeth Cymru a chynghorau ddylanwad sylweddol trwy'r ariannu a ddarperir trwy'r Rhaglen. Hoffem dderbyn sicrwydd bod Llywodraeth Cymru'n defnyddio'r dylanwad hwnnw i'r effaith fwyaf i sicrhau bod ysgolion a ariennir gan y rhaglen yn gwneud eu cyfleusterau'n agored i ddefnydd cymunedol lle bynnag y bo modd a'i fod yn ddichonadwy.

Ym mis Awst, soniais ein bod wedi sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen i ystyried ffyrdd o oresgyn neu ddileu rhwystrau, i annog y gymuned ehangach i ddefnyddio asedau addysgol ac i ledaenu arfer gorau a chyllid.

Fel y nodwyd yn gynharach yn y papur hwn rydym yn mynd i ailosod nodau strategol y rhaglen fel bod yr ail don o fuddsoddi yn ceisio darparu cenhedlaeth newydd o ysgolion a cholegau sy'n ganolfannau dysgu ar gyfer eu cymunedau ehangach. Rydym hefyd yn dymuno i'r Rhaglen edrych ar ddarparu rhagor o hybiau ar gyfer gwasanaethau cymunedol, gan gynnig nid yn unig addysg, ond amrywiaeth

ehangach o weithgareddau i'r gymuned trwy gynllunio gwell a chyfuno cyllidebau seilwaith.

Ym mis Hydref roedd Datganiad Cyllideb Llywodraeth Cymru wedi cynnwys £15 miliwn o gymorth cyfalaf i ariannu prosiectau arloesol a fydd yn helpu i ddangos yr hyn sy'n bwysig yn nhermau ysgolion yn dod yn hybiau ar gyfer gwasanaethau cymunedol. Estynnwyd gwahoddiad i wneud cais am yr arian hwn i awdurdodau lleol ar 30 Tachwedd.

Bwriadwn i'r prosiectau llwyddiannus gael eu symud yn eu blaen yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Dilynir hyn gan arweiniad ac astudiaethau achos i annog y gwaith o ledu arfer da a goresgyn rhwystrau sy'n atal y gymuned rhag defnyddio cyfleusterau addysgol.

Teithio Llesol – nid ydym yn argyhoeddedig y rhoddir ystyriaeth ddigonol i Ddeddf Teithio Llesol (Cymru) 2013. Ymddengys bod eich llythyr diweddaraf yn cydnabod angen am lefel uwch o graffu a herio ynghylch hyn a hoffem ofyn am eglurhad o ran yr hyn y bydd hyn yn ei olygu yn ymarferol. Pe bai modd i Lywodraeth Cymru bwysleisio enghreifftiau penodol lle y mae cyfleoedd teithio llesol wedi'u cynyddu i'r eithaf yna byddai gennym ddi-ddordeb mewn dysgu amdanynt. Yn yr un modd, enghreifftiau o fynd i'r afael ag astudiaethau achos lle y rhoddir ystyriaeth wael i fynediad i deithio llesol.

Ym mis Awst, soniais ein bod wedi diweddarau ein canllawiau ar achosion busnes er mwyn cynnwys negeseuon allweddol yn ymwneud â theithio llesol. Mae'r lefel uwch o graffu ar achosion busnes yn nhermau cydymffurfio â'r Ddeddf Teithio Llesol yn gweithio'n dda. Dros y misoedd diwethaf cafwyd nifer o enghreifftiau da lle nad oedd gofynion teithio llesol wedi'u manylu'n ddigonol mewn achosion busnes ar gyfer derbyn buddsoddiad a gofynnwyd i awdurdodau lleol am wybodaeth bellach ar sut y byddant yn galluogi disgyblion i deithio'n llesol i'r ysgol; pa lwybrau cerdded, beiciau a sgwteri sydd ar gael; ac ar ddarpariaeth cyfleusterau beicio, megis storio. Rydym yn ymwybodol o bryderon y Pwyllgor yn y maes hwn, a byddwn yn parhau i adolygu hyn yn ystod oes y Rhaglen.

3. Cynnydd yn erbyn argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol

Roedd y dystiolaeth a roddais i'r Pwyllgor ar 8 Mehefin 2018 yn cynnwys diweddariad ar y camau gweithredu a gymerwyd mewn ymateb i'r argymhellion penodol yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol. Yr adeg honno, roedd tri o'r deg argymhelliad wedi'u cwblhau. Mae'r wybodaeth isod yn rhoi diweddariad ar yr argymhellion sy'n weddill.

Argymhelliad Dau

Wrth symud ymlaen, mae Llywodraeth Cymru'n debygol o wneud newidiadau sylweddol i'r ffordd y caiff y Rhaglen ei hariannu a'i rheoli. Bydd angen i Lywodraeth Cymru gwblhau'r trefniadau llywodraethu a ddiweddarwyd ar gyfer Band B y Rhaglen sy'n rhoi sylw perthnasol i:

- ***Gymhlethdodau sy'n gwneud defnydd o ariannu refeniw, dysgu o brofiadau yn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig; ac***
- ***Unrhyw newidiadau i gydbwysedd yr ariannu rhwng partneriaid.***

Cwblhawyd

Mae'r trefniadau llywodraethu ar gyfer Band B wedi'u hadolygu a'u hadnewyddu wrth ochr ein partneriaid cyflenwi. Cytunwyd ar aelodaeth a Chylch Gorchwyl Bwrdd y Rhaglen a Phanel Buddsoddi diwygiedig ar gyfer y Rhaglen. Mae'r ddau gorff wedi cynnal cyfarfod. Mae aelodaeth o'r Grŵp Craffu Achosion Busnes hefyd wedi'i hadnewyddu i gynnwys CADW ac eraill.

Mae'r cydbwysedd ariannu ar gyfer cynlluniau a ariennir gan gyllid cyfalaf a refeniw wedi newid yn ddiweddar a chaiff ei adolygu'n barhaus i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gytbwys yn nhermau fforddiadwyedd ar draws pob partner.

Argymhelliad Pedwar

Helpodd arolwg cyflwr cenedlaethol a gynhaliwyd yn 2010 i roi llinell sylfaen glir ar gyflwr ac addasrwydd ystâd yr ysgol er cafwyd ychydig o adrodd ar ddata na chynnydd y rhaglen yn genedlaethol yn gyhoeddus. Ers hynny, mae cynghorau wedi diweddarau eu data yn flynyddol. Hefyd cynhaliwyd arolwg sampl yn 2016 i asesu cysondeb data. Gan ystyried cyfran yr ysgolion y beirniadwyd eu bod wedi'u categoreiddio'n anghywir, argymhellwn fod Llywodraeth Cymru'n:

- Dosbarthu arweiniad a ddiweddarwyd ar frys ar ddosbarthu ysgolion, gan nodi unrhyw faterion a gwallau cyffredin a adnabuwyd yn yr arolwg sampl;***
- Rhoi gofyniad ar gynghorau i ddiweddarau eu hasesiad ar bob ysgol, yn seiliedig ar yr arweiniad a ddiweddarwyd.***
- Cynnal arolwg arall ar sampl o ddata i wirio bod cynghorau'n cymhwyso'r categorïau'n gywir ac yn gyson; ac yn***
- Adrodd ar gynnydd yn gyhoeddus i wella cyflwr ac addasrwydd ystâd yr ysgol wrth ochr cyflawni buddion ehangach.***

A, B a D wedi'u cwblhau, C yn cael ei adolygu

Dosbarthwyd canllawiau diwygiedig ar y fethodoleg a ddefnyddiwyd yn ystod ein harolwg sampl i awdurdodau lleol a cholegau yn 2017. Daeth y canllawiau a'r fethodoleg yn orfodol yn 2018/19, sef y flwyddyn gyntaf y mae pob un o'n partneriaid wedi defnyddio'r dull diwygiedig ar gyfer eu harolwg cyflwr. Ar ôl i'r holl ddata gael ei dderbyn a'i ddadansoddi, ystyrir gweithredu pellach gan gynnwys a fyddai arolwg sampl yn angenrheidiol i brofi'r data.

I sicrhau lefel uwch o dryloywder wrth adrodd, rydym yn diweddarau'r wefan Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif yn barhaus i adrodd ar gynnydd y rhaglen parthed gwella ystâd yr ysgol a buddion ehangach y rhaglen. Ar ddiwedd Band A, byddwn yn cyhoeddi manylion am brosiectau a gwblhawyd ar ein gwefan i ddangos buddsoddi ledled Cymru. Rydym hefyd yn cynllunio ehangu ein portffolio prosiectau ar-lein i gynnwys ffotograffau o brosiectau a gwblhawyd yn ddiweddar.

Argymhelliad Chwech

Nid yw rhai o adeiladau newydd yr ysgolion yn cyrraedd targedau effeithlonrwydd ynni a chynaliadwyedd Llywodraeth Cymru ar gyfer y rhaglen. Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda chynghorau i:

- a. Gysylltu ag arbenigwyr diwydiant i ddeall y bwlch rhwng perfformiad effeithlonrwydd ynni disgwylidig a'r hyn a gyflawnwyd a sut y gellid ei ddatrys a'i ostwng ym mhrosiectau'r dyfodol.***
- b. Herio achosion busnes sy'n dibynnu ar arbedion sylweddol trwy dechnoleg effeithlonrwydd ynni yn yr asesiad cost oes gyfan yn gadarn; ac***
- c. Annog ysgolion i asesu eu defnydd ynni pan gaiff yr adeilad ei feddiannu yn y lle cyntaf ac yna'n flynyddol i sicrhau eu bod yn elwa o'r arbedion disgwylidig mewn costau ynni dro ar ôl tro.***

Cwblhawyd

Paratowyd Canllaw Arfer Gorau a chafodd ei gyflwyno i bartneriaid busnes yn ystod tri digwyddiad seminar a gynhaliwyd ym mis Mai 2017. Paratowyd y Canllaw gan Ragoriaeth Adeiladu Cymru mewn ymgynghoriaeth â'r diwydiant adeiladu. Mae ein Canllaw i Achosion Busnes wedi'i ddiwygio i gymryd i ystyriaeth y datblygiadau diweddaraf hyn a chafodd ei gyhoeddi ym mis Mai 2018.

Caiff pob achos busnes a dderbynnir ei graffu gan economegydd yn ystod y broses asesu i sicrhau y caiff gwerth am arian prosiectau ei herio'n gadarn gan gynnwys rhoi ystyriaeth i gostau oes gyfan ac adnabod gostyngiadau posib mewn costau o ganlyniad i'r gwaith adeiladu. Mae ein heconomegwyr wedi cynnal tri digwyddiad Hyfforddiant Achos Economaidd ar gyfer ein partneriaid busnes sydd wedi gwella eu dealltwriaeth o'r gofynion i achosion busnes ddangos gwerth am arian yn glir.

Datblygwyd adolygiad o adeiladau a ddefnyddir sy'n dal ystod o wybodaeth gan gynnwys lefelau disgwylidig yr ynni a ddefnyddir mewn adeilad newydd neu adeilad a adnewyddwyd a'r defnydd go iawn ar ôl i'r adeilad gael ei ddefnyddio i sicrhau bod yr arbedion yn cael eu gwneud yn unol â'r disgwyliadau. Bydd defnyddio'r adolygiad yn sicrhau y caiff data llinell sylfaen ei gasglu cyn i'r prosiect gychwyn, gan gasglu data dilynol ar ôl i'r prosiect gael ei gwblhau ym mlwyddyn 1, 2 a 5 ar ôl iddo gael ei gwblhau.

Argymhelliad Saith

Mae dadansoddiad o'r costau o brosiectau Band A a gwblhawyd yn dangos amrywiaeth sylweddol yng nghyfanswm y costau yn ogystal â chostau TGCh a gosodiadau a chyfarpar. Mae ysgolion newydd wedi mynd y tu hwnt i uchafswm safonau ardaloedd diwydiant gan 7-10%. Mae rhai prosiectau'n defnyddio dull o'r enw Modelu Gwybodaeth am Adeiladau yn ystod y cyfnodau dylunio ac adeiladu a dangosir bod hyn yn cynnig arbedion o ran amser a chostau yn ogystal â gwella ansawdd. Dylai Llywodraeth Cymru adeiladu ar y gwaith a gyflawnwyd eisoes i:

- a. Gyrraedd cytundeb gyda chynghorau, partneriaid eraill a chynrychiolwyr diwydiant ar yr opsiynau i gynnig lefelau uwch o safoni i'r prosiectau gan gynnwys ardal y llawr ac elfennau o'r gwaith adeiladu;***
- b. Sicrhau gofyniad i ddefnyddio'r Modelu Gwybodaeth am Adeiladu mewn prosiectau sy'n rhan o'r rhaglen; a***
- c. Rhoi arweiniad mwy manwl ynghylch lefel y TG a gosodiadau a chyfarpar y gellir ei ariannu trwy'r rhaglen i sicrhau cysondeb rhwng prosiectau.***

Cwblhawyd

Mae safonau costau a meintiau meincnodi ar gyfer gwaith adeiladu ac ar gyfer TG a gosodiadau, ffitiadau a chyfarpar wedi'u cymeradwyo gan Fwrdd y Rhaglen a'r Panel Buddsoddi. Caiff y rhain eu cymhwyso a'u profi yn ystod y broses craffu ar achosion busnes ar gyfer Band B.

Caiff Modelu Gwybodaeth am Adeiladau ei gymhwyso i'r Rhaglen ar ôl cytuno ar ddull Llywodraeth Cymru gyfan a'i gymeradwyo. Nid oes gennym ddyddiad eto ar gyfer hyn. Caiff cynnydd ar hyn ei fonitro gan Dîm y Rhaglen a'i adrodd i Fwrdd y Rhaglen.

Argymhelliad Wyth

Ceir tystiolaeth nad yw'r fframweithiau caffael rhanbarthol yn gweithredu yn ôl y disgwyl gan brofi ychydig o ddyblygu a rhai cynghorau'n peidio â mabwysiadu arfer da ar gyfer dulliau caffael. Dylai Llywodraeth Cymru:

- a. Sicrhau bod cynghorau yn mabwysiadu arfer da a dderbynnir o ran y dull a ddefnyddir ar gyfer adeiladu gan gynnwys rhagdybiaeth o blaid dyluniad ac adeiladu (ac eithrio prosiectau a ariennir trwy'r Model Buddsoddi Cydfuddiannol);***
- b. Gwella dulliau cyfathrebu â diwydiant ar yr amseru a'r raddfa waith debygol o dan y fframweithiau;***
- c. Deall a mynd i'r afael â'r rhesymau pam bod rhai cynghorau'n cynnal ymarferiadau cyn tendro er bod contractwyr eisoes wedi profi'r un broses i gael eu cynnwys ar y fframweithiau; ac***
- ch. Ymgysylltu â rhanddeiliaid, gan gynnwys cynghorau a'r diwydiant adeiladu wrth ddatblygu a chwblhau'r fframwaith caffael yn sgil y newidiadau ar gyfer Band B.***

Cwblhawyd

Yn ogystal â'r diweddariad a roddwyd ym mis Mehefin ar 8a ac 8c, caiff fframweithiau caffael eu hadolygu a'u hail-dendro yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn

unol ag arfer da. Mae gan bob Fframwaith awdurdod lleol 'arweiniol' sy'n gyfrifol am reoli'r broses hon ynghyd â chyfathrebu â'r diwydiant. Mae aelodau'r Fframwaith yn cyfarfod yn rheolaidd i drafod materion ac i rannu arfer da.

Caiff prosesau caffael a gwerth am arian eu profi gan gydweithwyr Gwerth Cymru yn ystod pob cyfnod o'r broses craffu ar achosion busnes. Trwy ymgysylltu diweddar ymddengys bod nifer o resymau pam bod rhai awdurdodau'n dymuno cynnal ymarferiadau cyn tendro. Mae'n digwydd yn fwyaf cyffredin pan fo sypynnu cynlluniau'n ddymunol. Mae'r ymarferiad hwn yn sicrhau nad oes unrhyw heriau caffael pe dilynir y llwybr hwn.

Cynhaliwyd digwyddiadau diwrnod y farchnad a chynadleddau gyda'r diwydiant adeiladu ac eraill i'w paratoi ar gyfer Band B a MIM. Yn ddiweddarach, mynychodd 130 o gynrychiolwyr ddiwrnod gwybodaeth a gynhaliwyd ar 6 Tachwedd i glywed am Raglen Addysg MIM. Ymhlith y mynychwyr roedd contractwyr, arianwyr a chynghorwyr o'r sector preifat yn ogystal â chynrychiolwyr o awdurdodau lleol a cholegau.

Bydd yr ymgysylltu â rhanddeiliaid, gan gynnwys awdurdodau lleol, sefydliadau addysg bellach a'r diwydiant adeiladu, yn parhau drwy gydol y broses o gyflawni Band B.

Argymhelliad Naw

Erbyn hyn mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu'n fwy clir nag yn y gorffennol pa fuddion y mae'n dymuno eu cyflawni trwy'r rhaglen. Mae wedi sefydlu set o dargedau arwahanol ar gyfer y gadwyn gyflenwi leol, prentisiaethau a hyfforddiant ac ymgysylltu STEM gydag ysgolion.

Mae hefyd yn glir mai blaenoriaeth yn y dyfodol fydd cynyddu defnydd y gymuned o adeiladau ysgolion. I gynyddu'r buddion ehangach o ganlyniad i fuddsoddi yn y rhaglen dylai Llywodraeth Cymru:

- a. Sicrhau bod ei thargedau ar gyfer prosiectau'n parhau'n heriol dros amser;***
- b. Hyrwyddo arfer da o ran cyflawni buddion cymunedol, er enghraifft trwy ddiweddarau gwefan Ysgolion ar Gyfer yr 21ain Ganrif yn gyson, rhwydweithiau rhanbarthol a digwyddiadau diwydiant; ac***
- c. Adolygu sut gellid mynd i'r afael â'r rhwystrau a adnabuwyd rhag cynyddu defnydd cymunedol o adeiladau ysgolion yn ystod Band B y rhaglen.***

Cwblhawyd

Caiff buddion a thargedau'r rhaglen eu hadolygu'n rheolaidd gan Fwrdd y Rhaglen a Phanel Buddsoddi'r Rhaglen wrth ochr cydweithwyr polisi megis Gwerth Cymru. Cynhaliwyd tri seminar Buddion Cymunedol gyda phartneriaid yn ystod yr haf 2018. Mae astudiaethau achos arfer da wedi'u comisiynu er mwyn rhannu'r rhain ar y wefan.

Caiff y rhaglen ei hail-lansio gyda phartneriaid cyn hir gan roi pwyslais penodol ar ddefnydd ehangach gan y gymuned. Mae'n debygol y caiff y Rhaglen ei hail-enwi fel

y Rhaglen Ysgolion a Cholegau ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif gan gynnwys yr is-bennawd 'Ardaloedd Cymunedol er mwyn Dysgu'.

Caiff targedau buddion i'r gymuned a defnydd o asedau gan y gymuned eu profi gan gydweithwyr polisi yn ystod y broses craffu ar achosion busnes. Caiff targedau buddion i'r gymuned eu cynnwys yn ein llythyron dyfarnu grantiau. Ni chaiff ernes ariannu ei thalu os nad yw targedau'n cael eu cyrraedd. Yn ogystal rydym yn gweithio gyda meysydd portffolio eraill i adeiladu defnydd ehangach o asedau ysgolion gan y gymuned i'r telerau ariannu ar gyfer prosiectau.

Argymhelliad Deg

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi trefniadau mewn lle ar gyfer cymorth technegol i'r rhaglen. Mae wedi cryfhau capasiti ei tîm ei hun trwy recriwtio arbenigwyr ym maes cyllid cyhoeddus-preifat. Mae hefyd yn sefydlu contractau fframwaith i roi cymorth technegol i gynghorau. Gan ystyried y newidiadau technegol i'r rhaglen o dan Fand B dylai Llywodraeth Cymru, ar ddiwedd 2018, gynnal adolygiad llawn ynghylch a yw'r trefniadau'n gweithio i:

- a. Ddarparu'r arbenigedd technegol i Lywodraeth Cymru y mae ei angen arni i reoli ac i oruchwylio'r rhaglen; a***
- b. Darparu'r cymorth technegol i gynghorau y mae ei angen arnynt i gynllunio ac i gyflenwi'r rhaglen yn lleol.***

Cwblhawyd

Cytunwyd ar adnoddau ar gyfer arbenigedd technegol mewnol gan y Gweinidog ac eir ati i recriwtio Tîm Rhaglen *MIM* estynedig. Bydd y tîm yn rhoi cymorth uniongyrchol i bartneriaid cyflenwi. Bydd y tîm hefyd yn gweithio gyda phartneriaid posib eraill, megis Comisiwn Dylunio Cymru, i sicrhau bod cyngor a chymorth arbenigol ar gael yn ôl yr angen.

Caiff capasiti a gwead y tîm ei adolygu'n rheolaidd gan Fwrdd y Rhaglen a Phanel Buddsoddi'r Rhaglen i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion bob un sy'n rhan o'r Rhaglen.

Atodiad A

Cynnydd ym Mand A yn ôl awdurdod lleol – Chwefror 2019	Nifer y prosiectau	Achos Busnes llawn wedi'i dderbyn	Achos Cyfiawnhau Busnes wedi'i dderbyn	Wedi'i gymeradwyo gan FBC/BJC	Yn cael ei adeiladu	Wedi'i gwblhau
Abertawe	9	5	4	9	1	7
Blaenau Gwent	4	2	2	4	1	3
Bro Morgannwg	8	1	7	8		8
Caerdydd	24	10	14	24	1	23
Caerffili	6	3	2	6	1	3
Casnewydd	6	2	4	6	2	4
Castell-nedd Port Talbot	6	6		6		6
Ceredigion	4	2	2	4	2	2
Conwy	4	1	3	4	1	3
Gwynedd	7	5	2	7	1	6
Merthyr Tudful	2	2		2		1
Pen-y-bont ar Ogwr	6	4	2	6		6
Powys	7	4	2	6	3	2
Rhondda Cynon Taf	11	11		11	1	10
Sir Benfro	10	7	2	9	2	8
Sir Ddinbych	8	5	3	8	1	5
Sir Fôn	4	3		3	1	2
Sir Fynwy	3	2	1	3		3
Sir Gaerfyrddin	15	7	7	13	2	9
Sir y Fflint	4	4		4	1	3
Torfaen	9	6	3	9	2	7
Wrecsam	9	3	6	9	2	6
Addysg Bellach	9	5	4	9	3	6
	175	100	70	170	27	134